

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**STAV PREMA RODNIM ULOGAMA I RASPODJELA KUĆANSKIH POSLOVA KOD
BRAČNIH PAROVA S DJECOM I BEZ DJECE**

Diplomski rad

Ivana Mihotić
Mentorica: Dr.sc. Margareta Jelić
Zagreb, 2014.

Sadržaj

UVOD	1
Raspodjela kućanskih poslova.....	2
Teorijska objašnjenja raspodjele kućanskih poslova	4
Stavovi prema rodnim ulogama.....	7
 CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	9
 POSTUPAK	11
Sudionici i postupak.....	11
Mjermi instrumenti.....	11
 REZULTATI	13
 RASPRAVA	20
Metodološka ograničenja istraživanja.....	26
 ZAKLJUČAK	27
 LITERATURA	28
 PRILOZI	31
Prilog 1.....	31
Prilog 2.....	32
Prilog 3.....	33

Naslov: Stav prema rodnim ulogama i raspodjela kućanskih poslova kod bračnih parova s djecom i bez djece

Sažetak: Cilj ovog istraživanja bio je istražiti raspodjelu kućanskih poslova kod mlađih bračnih partnera (N=210) s obzirom na rod i roditeljski status. Sudionici/e su u prosjeku iskazali egalitaran stav prema rodnim ulogama pri čemu je stav žena značajno egalitarniji od stava muškaraca. S druge strane, stvarna raspodjela kućanskih poslova između muškaraca i žena organizirana je pretežno na tradicionalan način. Žene češće obavljaju ukupne i rutinske kućanske poslove od muškaraca, a muškarci češće od žena obavljaju povremene kućanske poslove. Dobivena je značajna interakcija roda i roditeljskog statusa kod učestalosti obavljanja rutinskih poslova. Žene koje imaju djecu češće obavljaju rutinske poslove od žena koje nemaju djecu i muškaraca općenito, dok kod muškaraca nema razlike s obzirom na roditeljski status. Nadalje, muškarci i sudionici/e s djecom su u većoj mjeri tradicionalno usklađeni, tj. pokazuju tradicionalne stavove i tradicionalnu raspodjelu kućanskih poslova od žena i sudionika/ca bez djece. Kod žena i općenito sudionika/ca bez djece češće se nalazi neusklađenost stava s raspodjelom rutinskih poslova, ponajviše zbog egalitarnog stava a tradicionalne raspodjele poslova. Zaključno, rezultati pokazuju kako je raspodjela kućanskih poslova u našem uzorku parova uglavnom tradicionalna što je izraženije kod parova koji imaju djecu.

Ključne riječi: stav prema rodnim ulogama, raspodjela kućanskih poslova, roditeljstvo, rodne razlike

Title: Attitude towards gender roles and distribution of household labor among married couples with and without children

Abstract: The aim of this research was to examine division of household labor among younger married couples (N=210) by focusing on differences according to gender and parental status. Participants on average hold egalitarian attitude towards gender roles but women hold significantly more egalitarian attitude than men do. On the other hand, the actual distribution of household labor between men and women is mostly traditional. Women more often undertake total and routine housework than men and men more often undertake occasional housework than women. There was a significant interaction in routine housework between gender and parental status. Women with children more often undertake routine housework than both women without children and men generally. Men undertake the same amount of housework regardless of their parental status. Further, men and participants with children have shown more traditional compatibility of traditional attitudes and traditional housework distribution than women and participants without children. Women and participants without children have shown more discrepancy between attitude and distribution of routine housework, mostly due to egalitarian attitude but traditional housework distribution. In conclusion, the results demonstrate mostly traditional distribution of household labor among couples in our sample which becomes more pronounced among couples with children.

Key words: attitude towards gender roles, division of housework, parenthood, gender differences

Uvod

Bračna kvaliteta često je istraživana u području socijalne psihologije. Njome se bavi velik broj istraživača jer su joj uzroci mnogostruki i složeni, a posljedice vrlo važne i za bračne partnere i za djecu, ako je riječ o brakovima s djecom, kao i za društvo u najširem smislu. Jasno definiranje prirode bračne kvalitete i poznavanje varijabli koje je povećavaju ili umanjuju, nužan su preduvjet za djelovanje na bračnu kvalitetu, a posredno i na stabilnost braka i životno zadovoljstvo partnera (Obradović i Čudina-Obradović, 2001). Promatramo li obiteljsku strukturu u Republici Hrvatskoj u demografskom kontekstu, brak i obitelj nalaze se na svojevrsnoj prekretnici (Akrap i Živković, 2001). Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2013) broj razvedenih brakova je od 2000. godine u porastu. Održavanje braka u današnje vrijeme predstavlja izazov, a ishod bračne veze postaje sve manje izvjestan (Mihić i Filipović, 2012).

Istraživanja su pokazala kako su češći konflikti između partnera povezani s razvodom braka, a jedan od češćih uzroka bračnih konflikata jest raspodjela kućanskih poslova (Ruppanner, 2012). Raspodjela kućanskih poslova predstavlja jedan od bračnih procesa i kao takva važna je za bračnu kvalitetu (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Još jedna važna odrednica bračne kvalitete je prisutnost djece, ali u negativnom smjeru (Obradović i Čudina-Obradović, 2001). Pokazalo se kako je broj djece negativno povezan s bračnim zadovoljstvom (Obradović i Čudina-Obradović, 2001; Wendorf, Lucas, Imamoglu, Weisfeld i Weisfeld, 2011). Mihić i Filipović (2012) tvrde da je bračno zadovoljstvo, u određenoj mjeri, povezano s podjelom posla u kućanstvu i stavovima prema rodnim ulogama. Za veće bračno zadovoljstvo najznačajnijim su se pokazali egalitarni stavovi i rjeđe obavljanje rutinskih poslova (Mihić i Filipović, 2012). Tradicionalno žene provode više vremena obavljajući kućanske poslove od muškaraca (Baxter, Hewitt i Haynes, 2008). No zadnjih nekoliko desetljeća uloga žene je doživjela intenzivne promjene te je proučavanje podjele posla i rodnih uloga postalo iznimno aktualno (Kamenov, Jelić, Tadinac, i Hromatko, 2007). Dosad su u Hrvatskoj uglavnom provedena istraživanja raspodjele kućanskih poslova u kontekstu povezanosti sa zadovoljstvom brakom (Huić, Kamenov i Jelić, 2012) ili zadovoljstvom tom istom raspodjelom (Bartolac i Kamenov, 2013; Jugović, 2004). U ovom diplomskom radu usmjerit ćemo se na istraživanje same raspodjele kućanskih poslova.

Raspodjela kućanskih poslova

U svakom kućanstvu je potrebno spremati obroke, prati odjeću i čistiti. Tako kućanski poslovi postaju mjesto konflikta, ali i rasprava, pregovora te suradnje u kojemu ukućani moraju međusobno rasporediti više kućanskih poslova (Bianchi, Milkie, Sayer, i Robinson, 2000). Većina ljudi u Sjedinjenim Američkim Državama odrasla je u tradicionalnim kućanstvima gdje su očevi zarađivali, a majke se brinule za obitelj no situacija se promijenila (Himself i Goldberg, 2003). Danas su obitelji dvostrukih hranitelja uobičajene (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Cunningham (2007) je longitudinalnim praćenjem raspodjele kućanskih poslova kroz 31 godinu došao do podatka da je ulaskom žena u područje plaćenog rada došlo do povećanog sudjelovanja muškaraca u kućanskim poslovima. Unatoč tome žene i dalje obavljaju više kućanskih poslova od muškaraca, što je potvrđeno u brojnim istraživanjima izvan (Baxter, Hewwit i Haynes, 2008; Bianchi, i sur., 2000; Briggs, 2011; Erickson, 2005; Himself i Goldberg, 2003) i unutar područja Hrvatske. Žene i muškarci u Hrvatskoj se slažu kako žene više doprinose rutinskim ili tradicionalno "ženskim" poslovima, dok muškarci više obavljaju povremene "muške" poslove (Bartolac i Kamenov, 2013; Topolčić, 2001), neovisno o stupnju obrazovanja ili o tome žive li u seoskoj ili gradskoj sredini (Kamenov i Jugović, 2011). Jednaki obrazac raspodjele kućanskih poslova pronađen je kod partnera mlađeg i starijeg uzrasta ukazujući na prijenos obrasca ponašanja sa starijih na mlađe naraštaje (Mihčić, Mihčić, Kamenov, Jelić i Huić, 2013).

Rutinski poslovi su poslovi za čije je obavljanje potreban najveći angažman i najviše vremena. Odnose se na poslove koji zahtijevaju svakodnevno obavljanje i neophodni su za normalno obiteljsko funkcioniranje (npr. pripremanje hrane, čišćenje stambenog prostora, pranje rublja i suđa). Njihovo ispunjavanje najčešće ne donosi zadovoljstvo, a često ih ukućani ne primjećuju. Povremeni poslovi podrazumijevaju različite povremene aktivnosti, kao što su plaćanje računa, briga o automobilu, rad u vrtu ili sitni popravci. Ovi poslovi proizvode manje količine stresa i zahtijevaju mnogo manje napora (Mihčić i Filipović, 2012). Žene su u pravilu te koje obavljaju više rutinskih, dok muškarci obavljaju više povremenih poslova (Bartolac, 2010; Mihčić i sur., 2013; Mihčić i Filipović, 2012).

Iako je veće sudjelovanje žena u kućanskim poslovima dokazano u velikom broju istraživanja, Briggs (2011) navodi kako otkriće nejednake raspodjele kućanskih poslova nije dovoljan razlog da se ona percipira nepravednom. Noviji radovi promatraju zajednički doprinos

supružnika u ekonomiji i obiteljskim obvezama, provjeravajući je li nepravednost raspodjele poslova u kući prividna jer ne uzima u obzir ukupno opterećenje partnera (Gorman, 1999; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2000). Tako neka istraživanja pokazuju da su žene značajno više ekonomski ovisne o partneru (Erickson, 2005; Sanchez i Thomson, 1997) te da provode otprilike upola manje vremena u plaćenom poslu od muškaraca i pridonose tek trećinu ukupnog prihoda u kućanstvo (Baxter, Hewitt i Haynes, 2008). Međutim pokazalo se da usprkos porastu vremena kojeg muškarci provode u obavljanju kućanskih poslova (Cunningham, 2007), oženjeni muškarci obavljaju relativno manje kućanskih poslova od žena, bez obzira je li žena zaposlena ili nije (Kamenov i Jugović, 2011) te zarađuje li jednako ili više od partnera (Briggs, 2011).

Muškarci i žene različito percipiraju podjelu uloga po pitanju kućanskih poslova. Konkretno, žene manje percipiraju da su te uloge ravnopravno podijeljene (Kamenov i Jugović, 2011; Walters i Whitehouse, 2012) te su manje zadovoljne navedenom raspodjelom od muškaraca (Bartolac, Kamenov, i Petrak, 2011; Kamenov, Jelić, Tadinac i Hromatko, 2007). To može dovesti do konflikata između bračnih partnera i posljedično do ozbiljnih posljedica za bračno zadovoljstvo (Ruppanner, 2012). Pokazalo se da je i okolina u kojoj partneri žive povezana s izraženosti konflikata oko kućanskih poslova. Muškarci i žene upuštaju se u više konflikata ukoliko žive u državi u kojoj su razvod te bolje mogućnosti zapošljavanja za žene lako dostupni, za razliku od onih koji žive u državama u kojima je razvod teže dostupan, a ženina mogućnost zaposlenja niža (Ruppanner, 2012).

Općenito, razina sudjelovanja u kućanskim poslovima se povećava nakon rođenja djeteta kod žena, ali ne i kod muškaraca što uzrokuje „rodni jaz“. On samo raste s povećanjem broja djece koje bračni partneri imaju jer žene tada rade sve više poslova, a muškarci sve manje (Baxter, Hewitt i Haynes, 2008). Općenito govoreći rođenje djeteta je važan korak u bračnom životu koji mijenja strukturalne i procesne karakteristike braka i obitelji. Promjena uloga i povećanje opterećenja, brojni novi poslovi, dužnosti i uloge sukobljavaju se s već postojećima što često narušava partnerske odnose bez obzira na trajanje braka i ekonomske uvjete obitelji (Obradović i Čudina-Obradović, 2006). Partneri koji imaju djecu izvještavaju o nižoj bračnoj kvaliteti i nižem bračnom zadovoljstvu (Obradović i Čudina-Obradović, 2001; Wendorf i sur., 2011) te tradicionalnijoj raspodjeli kućanskih poslova od partnera bez djece (Briggs, 2011). Majčinstvo je povezano s povećanjem sudjelovanja u kućanskim poslovima žena dok očinstvo nema velikog utjecaja na sudjelovanje u kućanskim poslovima muškaraca (Baxter, Hewitt i Haynes, 2008;

Sanchez i Thomson, 1997). Norme vezane uz roditeljstvo zapravo potiču rodnu specijalizaciju povezujući obavljanje kućanskih poslova s dobrim majčinstvom (Sanchez i Thomson, 1997).

Teorijska objašnjenja raspodjele kućanskih poslova

Ponudena su brojna teorijska objašnjenja za raspodjelu kućanskih poslova. Većinu teorija možemo svrstati u dva dominantna, ali međusobno suprotstavljena pristupa. Radi se o socio-ekonomskoj i rodnoj perspektivi. U ovom diplomskom radu ćemo se tek kratko osvrnuti na socio-ekonomsku perspektivu, a veći naglasak stavljam na rodnu perspektivu i stavove prema rodnim ulogama.

Socio-ekonomska perspektiva

Socio-ekonomska perspektiva sastoji se od različitih teorija, međusobno povezanih glavnim pitanjem utjecaja relativne zarade na raspodjelu kućanskih poslova (Briggs, 2011). Svi socio-ekonomski pristupi predviđaju da će vrijeme provedeno u obavljanju kućanskih poslova biti negativno povezano s razinom ekonomskih resursa u odnosu na partnerove/ičine (Kan, 2008). Iako su postavljene brojne teorije unutar navedene paradigme, u ovom diplomskom radu spomenut ćemo dvije glavne: model ulaganja i teoriju jednakosti.

Pretpostavka socijalne razmjene jest da ljudi intimne veze promatraju kroz dobitke i gubitke koje imaju u odnosu, kao i o razini usporedbe – njihovim očekivanjima o razini dobitaka i gubitaka koje će imati u određenom odnosu. Ako smatraju da je taj omjer zadovoljavajući bit će zadovoljni vezom (Kamenov, Jelić, Tadinac i Hromatko, 2007). Kućanski poslovi predstavljaju opterećenje stoga partneri koriste raspoložive resurse kako bi pregovaranjem izbjegli obavljanje kućanskih poslova (Davis i sur., 2007; prema Briggs, 2011). Tako partner s manje resursa (npr. zbog nezaposlenosti ili manje razine prihoda, obrazovanja i sl.) obavlja više kućanskih poslova (Baxter, Hewwit i Haynes, 2008; Bianchi i sur., 2000, Briggs, 2011; Usdansky i Parker, 2011). Žene obično zarađuju manje od muškaraca (Diefenbach, 2002) pa uglavnom obavljaju više kućanskih poslova od svojih muževa. Na principima socijalne razmjene Carly Rusbult (1980; prema Kamenov, Jelić, Tadinac i Hromatko, 2007) je razvila *model ulaganja*. Pretpostavila je da razina predanosti vezi nije samo pod utjecajem toga koliko je osoba zadovoljna vezom, već i toga

koliko je resursa (vremena, truda, novaca) uložila u vezu, ali i dostupnosti alternativa. Što je veće zadovoljstvo i više ulaganje, a manje alternativa, to je veća predanost vezi.

Walster, Walster i Berscheid (1978; prema Huić, Kamenov i Jelić, 2012) postavili su teoriju prema kojoj nisu dovoljne nagrade i gubitci koje osjećamo, nego je važna i percepcija pravednosti. Prema njihovoj *teoriji jednakosti*, u svakoj vezi se procjenjuje dobivamo li pravednu količinu nagrada u odnosu na partnera. Najviše zadovoljstvo očekuje se u onim vezama u kojima postoji jednakost. Međutim Huić, Kamenov i Jelić (2012) nisu potvrdile teoriju jednakosti na hrvatskim bračnim partnerima. Izgleda da je za zadovoljstvo vezom u Hrvatskoj važnija sama razina nagrada nego jednakost, tj. zadovoljstvo brakom je veće što partneri/ce međusobno daju i primaju više nagrada. Autorice svoj nalaz objašnjavaju mogućnošću da u Hrvatskoj ne prevladavaju jednake vrijednosti kao u individualističkim kulturama poput SAD-a i zapadnih europskih zemalja gdje su uglavnom provođena istraživanja teorije jednakosti.

Unutar socio-ekonomske paradigme, rođenje djeteta može smanjiti ženinu bračnu moć jer žene s malom djecom obično manje sudjeluju u plaćenom poslu pa imaju manje moći za pregovaranje (Sanchez i Thomson, 1997). Općenito, ova perspektiva daje privid rodne neutralnosti, zbog čega je najviše kritiziraju teoretičari koji zagovaraju rodnu perspektivu (Usdansky i Parker, 2011).

Rodna perspektiva

Suprotno socio-ekonomskim premisama, rodna perspektiva polazi od pretpostavke da kućanski poslovi nisu nužno raspoređeni na racionalan i učinkovit način prema tome tko posjeduje više resursa (Ferree, 1990; prema Baxter, Hewwit i Haynes, 2008). *Teorija prikazivanja roda* naglašava rodnu pozadinu podjele kućanskih poslova koja je kod većine partnera neovisna o relativnim resursima te strukture i procese kroz koje se takve rodne razlike stvaraju i održavaju (Brines, 1994; Greenstein, 2000; West i Zimmerman, 1987; prema Usdansky i Parker, 2011). Naglašava da je način na koji se raspoređuju kućanski poslovi neraskidivo povezan s načinima na kojima „prikazujemo rod“ kako bismo se definirali kao muškarci i žene (West i Zimmerman, 1987; prema Usdansky i Parker, 2011). Zato, čak i kada partneri imaju sličan doprinos u području plaćenog rada, žene će raditi više kućanskih poslova jer to predstavlja način izražavanja femininosti, odnosno ograničavanje sudjelovanja u kućanskim poslovima muškarcima predstavlja način izražavanja maskulinosti. Rodna perspektiva korisna je u

objašnjavanju zašto je raspodjela kućanskih poslova i dalje tradicionalna, unatoč većim obrazovnim i profesionalnim prilikama za žene (Lachance-Grzela i Bouchard, 2010). Istraživanja pokazuju kako čak i u kulturama u kojima prevladava egalitarna ideologija kućanski poslovi nisu jednako raspoređeni među partnerima (Diefenbach, 2002). Žene rade više kućanskih poslova nego što je to predviđeno njihovom razinom ekonomske (ne)ovisnosti o partneru (Kan, 2008). Bartolac (2010) smatra da u hrvatskim partnerskim vezama još uvijek opstaju tradicionalni odnosi pod utjecajem patrijarhalnih nazora. Doista, pokazalo se da Hrvati i Hrvatice više naginju kolektivističkim nego individualističkim vrijednostima (Križanec, 2008). Topolčić (2001) navodi da je najveća prepreka većoj participaciji muškaraca u obavljanju kućanskih poslova upravo socijalizacijom upijeno uvjerenje da su to poslovi žene-domaćice. Drugim riječima, obavljanje tih poslova doživljava se kao (ne)odgovarajuće demonstriranje roda. Žene u Hrvatskoj djelomično prihvaćaju tradicionalnu rodnu ulogu, a iako ih veće sudjelovanje u kućanskim poslovima čini nezadovoljnima vezom općenito, to ne utječe na stabilnost veze (Kamenov, Jelić, Tadinac i Hromatko, 2007).

Kada je u pitanju tranzicija u roditeljstvo, sociokulturalne norme su takve da ju partneri doživljavaju na različite, rodno specifične načine prema kojima u pravilu žena ostaje u kući brinući se za kuću i djecu, a muškarac privređuje za obitelj (Baxter, Hewwit i Haynes, 2008; Sanchez i Thomson, 1997). Iz rodne perspektive roditeljstvo će najvjerojatnije biti povezano s povećanim stvaranjem ili prikazivanjem roda pri čemu je obavljanje kućanskih poslova glavna komponenta dobrog majčinstva (Shelton, 1992; prema Baxter, Hewwit i Haynes, 2008). Usdansky i Parker (2011) naglašavaju kako je tu važna i razina obrazovanja te da roditeljstvo zajedno s nižom razinom obrazovanja rezultira dvostrukim pritiskom prema rodnom tradicionalizmu kod žena.

U slučaju dolaska djeteta u obitelj, obje perspektive predviđaju jednake promjene u raspodjeli kućanskih poslova, ali ih različito objašnjavaju. Iz rodne perspektive je ključan faktor majčinstvo koje uključuje kućanske poslove kao važnu komponentu, zbog čega će žene u većoj mjeri sudjelovati u obavljanju kućanskih poslova (Sanchez i Thomson, 1997). Socio-ekonomska perspektiva naglašava da žene često smanjuju vrijeme provedeno u plaćenom poslu nakon dolaska djeteta pa tako imaju manje ekonomskih resursa u odnosu na partnera te povećavaju količinu obavljanja kućanskih poslova (Baxter, Hewwit i Haynes, 2008; Briggs, 2011). Ono što socio-ekonomska perspektiva ne može objasniti jest nalaz da je u SAD-u i zapadnim državama

Europe dolazak djece kod žena povezan s većim porastom u sudjelovanju u kućanskim poslovima nego kod muškaraca (Bianchi i sur., 2000; Briggs, 2011) čak i kada one imaju viši socioekonomski, obrazovni ili financijski status u odnosu na partnera. To pokazuje da ekonomske teorije nisu dovoljne da bi se objasnila raspodjela kućanskih poslova (Briggs, 2011). U ovom diplomskom radu usmjerit ćemo se na istraživanje raspodjele kućanskih poslova u sklopu rodne perspektive. Zato je važno provjeriti kakvi stavovi prema rodnim ulogama prevladavaju pošto oni igraju veliku ulogu u dinamici obiteljskih procesa (Kokorić, Šimunić i Gregov, 2013).

Stavovi prema rodnim ulogama

Stav je stečena, relativno trajna i stabilna organizacija pozitivnih ili negativnih emocija, vrednovanja i reagiranja prema nekom objektu. Jednom formirani, stavovi su relativno, iako se pod utjecajem okolnosti i novih iskustava mogu mijenjati. Složenu psihološku strukturu stava čine znanja o objektu stava (kognitivna komponenta), osjećaji (emocionalna komponenta) i spremnost na ponašanje, reagiranje prema objektu stava (bihevioralna komponenta). Objekti stava mogu biti razne pojave iz psihološkog i socijalnog svijeta pojedinca (Petz, 2005). U ovom istraživanju bavit ćemo se rodnim ulogama kao objektom stava. Rodne uloge se odnose na normativna očekivanja o podjeli rada između rodova i na pravila vezana uz interakcije među rodovima (Spence, Deaux i Helmreich, 1985; prema Jugović, 2004) te se mogu jednostavno opisati kao skup očekivanja o ponašanju žena i muškaraca (Myers, 1993; prema Jugović, 2004).

Razlikujemo tradicionalne i egalitarne stavove prema rodnim ulogama (Mihic i Filipović, 2012). Osnovna karakteristika *tradicionalizma* jest postojanje jasno strukturirane podjele uloga i obveza prema rodu, koje se odnose na to da su muškarci hranitelji obitelji, dok su žene zadužene za brigu o djeci, kućanskim poslovima i sl. S druge strane, *egalitarnost* označavaju veze koje su karakterizirane ravnopravnom podjelom uloge hranitelja, kućanskih obveza te moći odlučivanja (Pendleton i sur., 1980; prema Kokorić, Šimunić i Gregov, 2013). Žene koje imaju tradicionalne stavove smatraju da su kućanski poslovi odgovornost žene, te očekuju manje instrumentalne podrške od partnera koja se u obiteljima obično odnosi na pomaganje u kućanskim poslovima. Suprotno tome, žene s egalitarnim stavovima smatraju da partneri trebaju ravnopravno dijeliti kućanske poslove. One stoga očekuju instrumentalnu podršku od svojih partnera te ju smatraju jednako važnom kao i emocionalnu podršku u percepciji bračne kvalitete. Kod muškaraca je

situacija obrnuta: muškarci s tradicionalnim stavovima očekuju više instrumentalne podrške od svojih partnerica nego muškarci s egalitarnim stavovima (Mickelson i sur., 2006; prema Kokorić, Šimunić i Gregov, 2013). Muškarci općenito imaju tradicionalniju rodnu ideologiju (Erickson, 2005). Rezultati istraživanja u Hrvatskoj ukazuju na to da žene imaju egalitarnije stavove o rodnim ulogama od muškaraca, ali ta razlika nije velika. Općenito, u Hrvatskoj prevladavaju umjereno egalitarni stavovi prema rodnim ulogama (Bartolac, 2010; Jugović, 2004; Kamenov, Huić i Jugović, 2011; Kamenov, 2011; Kokorić, Šimunić i Gregov, 2013), s time da egalitarnije stavove imaju obrazovanije osobe (Kamenov, 2011).

Mihić i Filipović (2012) ukazuju na negativnu vezu između tradicionalnih stavova prema rodnim ulogama i bračnog zadovoljstva, odnosno, veće zadovoljstvo brakom osoba s egalitarnim stavovima. Tradicionalne bračne zajednice češće se susreću s različitim problemima u obiteljskim odnosima od egalitarnih (Kokorić, Šimunić i Gregov, 2013). Nadalje, partneri koji imaju kongruentne stavove prema bračnim ulogama, pozitivnijima procjenjuju pojedine aspekte obiteljskih odnosa. Slaganje bračnih partnera u stavu prema rodnim ulogama i egalitarnost tog stava povoljnije djeluju na obiteljsko funkcioniranje (Kokorić, Šimunić i Gregov, 2013).

Uočljiva je diskrepancija između stavova prema rodnim ulogama i stvarnog ponašanja vidljivog u svakodnevnoj podjeli poslova (Mihić i Filipović, 2012). Iako žene zastupaju egalitarnije stavove od muškaraca, u stvarnom životu se ipak ponašaju manje egalitarno (Bartolac, 2010.) Ovu diskrepanciju moguće je objasniti na više različitih načina. Postoji mogućnost da je do promjene došlo na razini stavova te da je potrebno vrijeme da se ista promjena dogodi na razini ponašanja. Drugo objašnjenje je vezano uz socijalno poželjno ponašanje u odgovaranju sudionika/ca. U današnje vrijeme postoji pritisak za ravnopravnost rodova, zbog čega se egalitarni stavovi smatraju socijalno poželjnim stavovima. S druge strane postoji mogućnost da pritisak nije toliko snažan u području konkretnih ponašanja (Mihić i Filipović, 2012). Kamenov, Huić i Jugović (2011) su pokazale da, iako sudionici/e izražavaju uglavnom egalitarne stavove prema rodnim ulogama, polovica muškaraca i trećina žena je sklona diskriminirajućem ponašanju na temelju roda. Prema teoriji planiranog ponašanja Ajzena i Fishbeina (1980; prema Aronson, Wilson i Akert, 2005), namjera ponašanja, osim o stavovima, ovisi i o socijalnim normama i percipiranoj kontroli nad ponašanjem. Kako u našoj kulturi još uvijek prevladavaju tradicionalne socijalne norme vezane uz rodne uloge (Kamenov i Jugović, 2011), njihov utjecaj na ponašanje u nekim konkretnim situacijama može nadjačati osobni

egalitarni stav (Kamenov, Huić i Jugović, 2011). Također, partneri se ponašaju ne samo u skladu s vlastitim stavovima, već i uzimajući u obzir stavove partnera. Tako se ujednačenost njihovih stavova smanjivanjem kognitivne disonance pozitivno odražava na odnos partnera (Kokorić, Šimunić i Gregov, 2013). Čini se da su stavovi muškaraca o podjeli uloga među partnerima više usklađeni s realitetom u hrvatskim obiteljima nego što su to stavovi žena koje smatraju da bi ta podjela uloga trebala biti egalitarnija (Bartolac, Kamenov i Petrak, 2011). U ovom istraživanju provjerit ćemo postoji li slična razlika i između sudionika/ca koji imaju i nemaju djecu.

Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Uspješno funkcioniranje svakog kućanstva zahtjeva zajednički napor oba bračna partnera kako bi se obavili svi više ili manje zahtjevni kućanski poslovi. Koji su to poslovi i kako se oni raspoređuju predmet je brojnih studija. Istraživanja u Hrvatskoj pokazuju da je raspodjela poslova u kućanstvu jedan od faktora koji pridonose kvaliteti braka. Pokazalo se da ima utjecaj na zadovoljstvo brakom, s time da je važnija ženama nego muškarcima. Pokazalo se da Hrvati/ce zagovaraju egalitarnost na razini stavova, ali na razini konkretnog ponašanja, kao što je raspodjela kućanskih poslova prevladava tradicionalizam. Postavlja se pitanje jesu li takvi odnosi i kod mlađih bračnih partnera te postoje li faktori koji ih osnažuju. Neka istraživanja pokazuju da je tradicionalnija raspodjela kućanskih poslova karakteristična za partnere s djecom. Prema našim spoznajama takvo istraživanje nije dosad provedeno na hrvatskom uzorku. Zbog toga je cilj ovog istraživanja ispitati raspodjelu kućanskih poslova i stavove prema rodnim ulogama na hrvatskom uzorku s obzirom na rod i roditeljski status sudionika/ca.

S obzirom na cilj istraživanja formulirani su slijedeći problemi:

1. Problem: Ispitati stavove prema rodnim ulogama sudionika/ca obzirom na njihov rod i roditeljski status.

Hipoteza 1: Muškarci će u prosjeku imati manje egalitarne stavove od žena. Sudionici/ce koji imaju djecu neće se razlikovati u stavovima o rodnim ulogama od sudionika/ca koji nemaju djecu.

2. Problem: Ispitati raspodjelu rutinskih i povremenih kućanskih poslova kod sudionika/ca s obzirom na njihov rod i roditeljski status.

Hipoteza 2: Očekuje se tradicionalni obrazac sudjelovanja u kućanskim poslovima gdje će žene češće obavljati ukupne kućanske poslove od muškaraca s time da će one češće obavljati rutinske kućanske poslove od muškaraca, dok će muškarci češće obavljati povremene kućanske poslove od žena. Sudionici/ce koji imaju djecu češće će obavljati ukupne kućanske poslove od sudionika/ca koji nemaju djecu, s time da će žene koje imaju djecu češće obavljati rutinske kućanske poslove od žena koje nemaju djece i muškaraca neovisno o roditeljskom statusu, a muškarci koji imaju djecu će nešto češće obavljati rutinske kućanske poslove od muškaraca koji nemaju djecu. Kod obavljanja povremenih kućanskih poslova ne očekuje se značajna razlika između sudionika/ca s djecom i bez djece.

3. Problem: Ispitati hoće li sudionici/e koji iskazu egalitarnije ili tradicionalnije stavove prema rodnim ulogama pokazati i odgovarajuće (tradicionalne ili egalitarne) oblike ponašanja na području raspodjele rutinskih kućanskih poslova s obzirom da oni oduzimaju najviše vremena te se u pravilu raspoređuju na tradicionalan način. Zanima nas postoji li razlika s obzirom na rod i roditeljski status.

Hipoteza 3: Očekujemo da će više žena nego muškaraca pokazivati neusklađenost stava i ponašanja, odnosno izvijestiti o egalitarnijim stavovima prema rodnim ulogama, a pritom češće obavljati rutinske kućanske poslove od partnera pokazujući tradicionalniji obrazac ponašanja u pogledu raspodjele rutinskih kućanskih poslova. Isto očekujemo za sudionike/ce s djecom u odnosu na one bez djece. Također očekujemo da će više muškaraca pokazati veću tradicionalnu usklađenost stava i ponašanja nego žene, odnosno izvijestiti o manje egalitarnim stavovima prema rodnim ulogama i pritom rjeđe obavljati rutinske kućanske poslove. Isto očekujemo kod sudionika/ca s djecom u odnosu na one bez djece. Egalitarnu usklađenost stava i ponašanja u većoj mjeri očekujemo kod žena te sudionika/ca bez djece.

Postupak

Sudionici i postupak

Istraživanje je provedeno na 214 sudionika/ca (107 heteroseksualnih bračnih parova) koji žive na području Republike Hrvatske. Cilj je bio usporediti sudionike/ce s djecom i bez djece te je bilo nužno osigurati što veći broj ispitanika u obje skupine. S obzirom da muškarci i žene sve kasnije stupaju u brak i odgađaju rođenje prvog djeteta (Državni zavod za statistiku, 2013) uzeli smo u obzir bračne parove u kojima niti jedan od partnera nije stariji od 40 godina. Prosječna dob sudionika/ca je 29.64 godine, s tim da najmlađi sudionik/ca ima 20, a najstariji/a 40 godina. Muškarci su u prosjeku nešto stariji od žena ($M_m=30.55$; $M_z=28.73$). Od ukupno 214 sudionika/ca, njih 58.9% ima djecu ($n_{djeca}=126$), a 41.1% nema djecu ($n_{bez\ djece}=88$). Prosječan broj djece je 1.52 s time da ih većina (86.5%) ima barem jedno dijete mlađe od 6 godina, a manji broj (13.5%) ima dijete u dobi između 6 i 17 godina. Prosječna dob prvog djeteta je 4.36 godina, a drugog 3.75 godina. Ispitani bračni parovi su u braku prosječno 5 godina ($M=56.15$ mjeseci), od čega minimalno jedan mjesec, a maksimalno 16 godina. Samo 2.3% sudionika/ca je završilo osnovnu školu, a najviše ih ima završeno srednjoškolsko obrazovanje (51.4%). Višu školu je završilo 14.5% sudionika/ca, fakultet njih 24.8%, a poslijediplomski studij 7% sudionika/ca. Većina sudionika/ca, tj. njih 81.8% je zaposlena, pri čemu je 71.1% zaposlenih žena, a 92.6% zaposlenih muškaraca. Demografske karakteristike uzorka prikazane su u Prilogu 1 i Prilogu 2.

Uzorak je prigodan, podatke su prikupljali studenti psihologije. Sudionici/e su upitnike ispunjavali samostalno u svojim domovima te odvojeno od bračnog partnera/ice, u prisutnosti istraživača. Nakon ispunjavanja su ih zapečaćene u omotnici vratili istraživačima.

Mjerni instrumenti

1. Skala podjele posla u kući

Skala podjele posla u kući razvijena je u sklopu PAIR projekta (engl. Processes of Adaptation in Intimate Relationships – Procesi prilagodbe u intimnim vezama) i sastoji se od ukupno 36 čestica. Prvih 26 čestica mjere koliko često sudionici/e obavljaju ponuđene kućanske poslove sami ili s partnerom, a posljednjih 10 čestica mjere koliko često sudionici/e sudjeluju u brizi za djecu, sami ili s partnerom. Procjene se daju na skali od 7 stupnjeva pri čemu odgovori imaju slijedeća značenja: 1 – niti jednom; 2 – jednom (tjedno); 3 - dva puta (tjedno); 4 - skoro

svaki drugi dan; 5 - svaki dan; 6 - dva puta dnevno; 7 - više od dva puta dnevno. Što je viši rezultat, to je češće sudjelovanje u ponuđenom kućanskom poslu. U ovom istraživanju korištena je samo informacija o tome koliko često sudionici/e sami obavljaju kućanske poslove. Ponuđeni kućanski poslovi podijeljeni su na dva dijela: rutinski i povremeni kućanski poslovi.

Rutinski kućanski su dugotrajni, ponavljajući i slijede dnevni/tjedni/mjesečni raspored s malo vremenske fleksibilnosti, a to su: odlazak u trgovinu po namirnice, peglanje, briga o sobnim biljkama, namještanje kreveta, pranje rublja, iznošenje smeća, čišćenje kuće (pometanje, usisavanje, brisanje prašine i sl.), priprema obroka, kupovina kućnih potrepština, pospremanje – stavljanje stvari na njihovo mjesto, briga o kućnim ljubimcima, pranje posuđa, odlazak na tržnicu, pečenje kolača ili spremanje zimmice. Ima ih 14. Pouzdanost skale rutinskih kućanskih poslova, odnosno Cronbahov alfa koeficijent iznosi $\alpha = .84$

Povremeni kućanski poslovi se obavljaju povremeno, prema vlastitom nahođenju, a to su: obavljanje sitnih poslova izvan kuće (banka, čistionica, benzinska pumpa i sl.), uređivanje kuće (premještanje pokućstva), kupovina većih/skupih stvari (npr. televizor, namještaj i sl.), sitni popravci, pranje odnosno briga o automobilu, kupovina odjeće za sebe, izrada kućnog budžeta te planiranje i kontrola troškova, košenje trave ili okopavanje vrta, „uradi sam“ aktivnosti (postavljanje police, krećenje, vješanje slika i sl.), rad u vrtu (čupanje korijenja, sadenje, uređivanje grmova i sl.), plaćanje računa, kupovina odjeće za supružnika/cu. Ima ih 12. Pouzdanost skale povremenih kućanskih poslova, odnosno Cronbahov alfa koeficijent iznosi prihvatljivih $\alpha = .73$.

2. Skala Stavova o rodnim ulogama

Skala Stavova prema rodnim ulogama – ATGR (engl. Attitudes towards gender roles, Kamenov, Jelić i Jugović, 2009, neobjavljen rad) sastoji se od 12 čestica koje ispituju stavove o raspodjeli zadataka, odgovornosti te roditeljskih zaduženja među bračnim partnerima, za koje ispitanici izražavaju svoj stupanj slaganja na skali od sedam stupnjeva (1-uopće se ne slažem; 7-potpuno se slažem). Šest čestica (npr. „Primjerenije je da majke mijenjaju bebama pelene nego očevi“) se obrnuto boduje te se zajedno sa preostalih šest čestica (npr. „Muž i žena trebaju potpuno ravnopravno dijeliti kućanske poslove“) zbraja. Na taj način se formira ukupni rezultat, pri čemu viši rezultat ukazuje na egalitarnije stavove o rodnim ulogama. Pouzdanost skale iznosi $\alpha = .89$.

Rezultati

Testiranjem normaliteta distribucije rezultata Kolmogorov-Smirnovljevim testom utvrđeno je kako distribucije svih rezultata odstupaju od normalne distribucije. Na skali stavova prema rodnim ulogama rezultati su pomaknuti prema višim vrijednostima te je utvrđena negativno asimetrična distribucija ($d_{stav}=.143$). Obrnuto, na skali kućanskih poslova rezultati su pomaknuti prema nižim vrijednostima i utvrđene su pozitivno asimetrične distribucije ($df=210$, $p<.01$; $d_{kućanski\ poslovi}=.092$, $df=210$, $p<.01$; $d_{rutinski}=.103$, $df=210$, $p<.01$; $d_{povremeni}=.159$, $df=210$, $p<.01$). Vizualni pregled histograma pokazao je da rezultati imaju distribuciju koja izgledom nalikuje na normalnu. Smatramo da je uzorak sudionika/ca dovoljno velik ($N=210$) te je procijenjeno da je opravdano koristiti metodu analize varijance pošto je navedena metoda robusna kada su u pitanju uzorci veliki poput onog u našem istraživanju (Petz, 2002). Iz daljnje obrade izostavljeno je četiri sudionika/ce, troje zbog nepotpunih podataka te jedan zbog aberantnog rezultata. Prilikom obrade rezultata u sklopu trećeg problema, izostavljeni su i bračni partneri spomenutih sudionika/ca jer je obrada zahtijevala usporedbu među parovima.

U sklopu prvog postavljenog problema provjerili smo razlike u rezultatima na skali stavova prema rodnim ulogama sudionika/ca te je provedena dvosmjerna analiza varijance s rodnom (muško ili žensko) i roditeljskim statusom (ima djece ili nema djece) kao nezavisnim varijablama. Ona je pokazala značajan efekt roda, pri čemu su žene izvijestile o egalitarnijim stavovima prema rodnim ulogama od muškaraca. Pritom je potrebno napomenuti kako su obje skupine sudionika/ca iskazale stavove u smjeru egalitarnosti, što je kod žena bilo izraženije. Efekt roditeljskog statusa nije se pokazao značajnim kao niti interakcija između roda i roditeljskog statusa. Rezultati su prikazani u Tablici 1 i Prilogu 3. Dodatno je provedena analiza kovarijance s tipom sredine u kojoj su sudionici/e odrasli (ruralna ili urbana) i razinom obrazovanja kao kovarijatama. Niti jedna od navedenih kovarijata nije se pokazala značajnom. Dobiveni rezultati u skladu su s postavljenom prvom hipotezom.

Nadalje nas je zanimala raspodjela kućanskih poslova između sudionika/ca. U Tablici 2 su prikazane procjene sudionika/ca o tome koliko često obavljaju pojedini kućanski posao.

Tablica 1
Rezultati ANOVA s rodom i roditeljskim statusom kao nezavisnim
varijablama, te stavom prema rodnim ulogama kao zavisnom varijablom

Izvor varijabiliteta	Stav prema rodnim ulogama		
	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Rod	1	18.229	.001
Roditeljski status	1	0.300	.584
Rod x roditeljski status	1	0.202	.653

Kod rutinskih poslova pokazalo se da žene najčešće rade poslove pranja posuđa i pripreme obroka, a kod povremenih se ističe jedino posao uređivanja kuće. Kod muškaraca su najčešće izvođeni rutinski poslovi oni iznošenja smeća i nabave namirnica, a među povremenima rade češće poslove izvan kuće te sitne popravke po kući. Svi sudionici/e (s djecom i bez djece) najčešće peru posuđe, pospremaju i pripremaju obroke.

Provedene su tri dvosmjerne analize varijance s procjenom učestalosti obavljanja rutinskih, povremenih i ukupnih kućanskih poslova kao zavisnim varijablama te rodom (muško ili žensko) i roditeljskim statusom (ima djece ili nema djece) kao nezavisnim varijablama. Rezultati su prikazani u Tablici 3. Kod rutinskih poslova značajni su glavni efekti roda i roditeljskog statusa te interakcija roda i roditeljskog statusa. Žene češće obavljaju rutinske poslove od muškaraca ($t = -10.412$, $df = 175.05$, $p < .001$), a kod žena koje imaju djecu ta je razlika još uočljivija. Naime, one češće obavljaju rutinske poslove od žena koje nemaju djecu ($t = 3.459$, $df = 102$, $p < .001$) dok se kod muškaraca koji imaju djecu učestalost obavljanja rutinskih poslova ne mijenja značajno u odnosu na muškarce koji nemaju djecu ($t = 0.742$, $df = 103$, $p > .05$) (Slika 1.). Kod povremenih poslova značajan je glavni efekt roda dok roditeljski status te interakcija roda i roditeljskog statusa nisu značajni. Muškarci češće obavljaju povremene poslove od žena ($t = 3.211$, $df = 102$, $p < .005$). S obzirom da su u varijabli ukupnih poslova sadržani rutinski i povremeni poslovi dobiveni su rezultati slični gore navedenima. Značajni su glavni efekti roda i roditeljskog statusa. Žene češće od muškaraca obavljaju kućanske poslove općenito ($t = -6.532$, $df = 187.75$, $p < .001$). Dobivena interakcija tih dviju varijabli je granična te ukazuje na trend u kojem žene koje imaju djecu češće obavljaju kućanske poslove od žena koje nemaju djecu ($t =$

3.257, $df=94.928$, $p<.005$) dok se muškarci koji imaju djecu ne razlikuju značajno od muškaraca koji ih nemaju ($t=1.122$, $df=102.383$, $p>.05$) (Slika 2.).

Tablica 2

Deskriptivna statistika za skalu raspodjele kućanskih poslova

Vrsta posla	Čestice	Rod		Roditeljski status	
		Žene <i>M (SD)</i>	Muškarci <i>M (SD)</i>	Imaju djecu <i>M (SD)</i>	Nemaju djecu <i>M (SD)</i>
Rutinski poslovi	Nabava namirnica	2.96 (1.59)	2.79 (1.47)	2.89 (1.56)	2.73 (1.42)
	Peglanje	2.55 (1.14)	1.23 (1.33)	1.99 (1.31)	1.77 (1.16)
	Briga o sobnim biljkama	2.25 (1.63)	1.34 (0.87)	1.87 (1.44)	1.73 (1.16)
	Namještanje kreveta	3.73 (1.31)	2.33 (0.68)	3.15 (1.28)	2.90 (1.17)
	Pranje rublja	3.50 (1.28)	1.39 (0.88)	2.63 (1.29)	2.19 (1.03)
	Iznošenje smeća	2.40 (0.31)	3.03 (0.37)	2.76 (0.36)	2.63 (0.31)
	Čišćenje kuće	3.55 (1.71)	1.77 (1.51)	2.96 (1.83)	2.22 (1.67)
	Priprema obroka	4.28 (1.06)	2.13 (1.24)	3.41 (1.30)	2.94 (0.94)
	Kupovina kućn. potrepština	2.40 (1.33)	2.28 (0.93)	2.63 (1.67)	1.90 (1.34)
	Pospremanje	4.38 (1.47)	2.57 (1.34)	3.68 (1.49)	3.16 (1.36)
	Briga o kućnim ljubimcima	1.73 (1.03)	1.80 (1.27)	1.77 (1.20)	1.80 (1.13)
	Pranje posuda	4.82 (0.93)	2.28 (0.38)	3.73 (0.50)	3.26 (0.75)
	Odlazak na tržnicu	1.50 (1.41)	1.26 (1.21)	1.34 (1.18)	1.35 (1.39)
	Pravljenje kolača/zimnice	1.68 (1.70)	1.07 (1.08)	1.43 (1.77)	1.28 (1.44)
	<i>Ukupni rutinski poslovi</i>	2.97 (0.85)	1.95 (0.54)	2.58 (0.93)	2.27 (0.76)
Povremeni poslovi	Obavljanje poslova izvan kuće	1.94 (0.92)	2.57 (0.75)	2.27 (0.87)	2.15 (0.50)
	Uređivanje kuće	2.24 (1.81)	1.38 (1.38)	1.85 (2.02)	1.66 (1.79)
	Kupovina većih/skupih stvari	1.04 (1.41)	1.13 (1.40)	1.07 (1.55)	1.10 (1.04)
	Sitni popravci	1.46 (0.75)	2.24 (1.07)	1.97 (1.07)	1.64 (0.77)
	Briga o automobilu	1.27 (1.82)	2.02 (1.54)	1.63 (1.99)	1.62 (1.75)
	Kupovina odjeće za sebe	1.51 (1.53)	1.18 (1.52)	1.27 (1.54)	1.38 (1.55)
	Izrada kućnog budžeta	1.81 (1.74)	1.75 (1.47)	1.72 (2.20)	1.79 (1.78)
	Košanje trave/okopavanje vrta	1.36 (0.90)	1.43 (0.85)	1.50 (1.02)	1.19 (0.58)
	„Uradi sam“ aktivnosti	1.18 (1.01)	1.64 (0.54)	1.46 (0.73)	1.30 (0.70)
	Rad u vrtu	1.41 (0.60)	1.40 (0.90)	1.55 (0.85)	1.21 (0.68)
	Plaćanje računa	1.35 (0.86)	1.74 (0.25)	1.63 (0.77)	1.44 (0.59)
	Kupovina odjeće za supruga/u	1.16 (0.42)	1.15 (0.51)	1.15 (0.40)	1.16 (0.55)
	<i>Ukupni povremeni poslovi</i>	1.45 (0.43)	1.64 (0.48)	1.59 (0.50)	1.47 (0.40)
	<i>Ukupni kućanski poslovi</i>	2.27 (0.59)	1.80 (0.43)	2.12 (0.60)	1.90 (0.48)

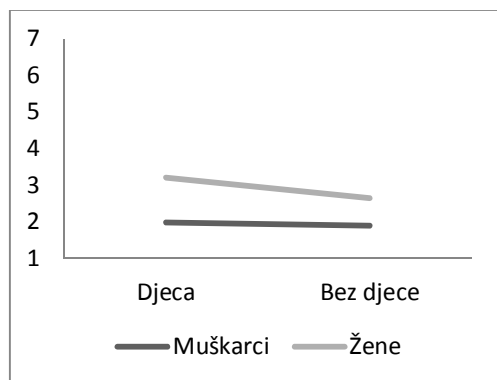
Dodatno je provedena analiza kovarijance s tipom sredine u kojoj su sudionici/e odrasli (ruralna ili urbana), satima provedenim u plaćenom radu i radnim statusom kao kovarijatama. Niti jedna

kovarijata nije se pokazala značajnom. Zaključno možemo reći da rezultati uglavnom potvrđuju drugu hipotezu. Jedino odstupanje predstavljaju razlike između muškaraca s obzirom na roditeljski status koje se nisu pokazale značajne.

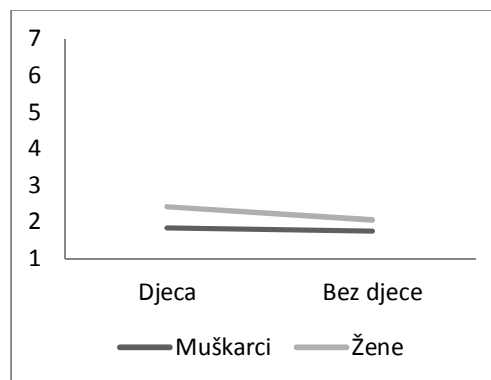
Tablica 3

Rezultati ANOVA s rodom i roditeljskim statusom kao nezavisnim varijablama, te učestalošću obavljanja rutinskih/povremenih/ukupnih kućanskih poslova kao zavisnim varijablama

Izvor varijabiliteta	<i>Učestalost obavljanja rutinskih poslova</i>		
	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Rod	1	104.346	.001
Roditeljski status	1	10.689	.001
Rod x roditeljski status	1	6.195	.014
	<i>Učestalost obavljanja povremenih poslova</i>		
	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Rod	1	8.999	.003
Roditeljski status	1	3.513	.062
Rod x roditeljski status	1	0.040	.842
	<i>Učestalost obavljanja ukupnih poslova</i>		
	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Rod	1	39.721	.001
Roditeljski status	1	10.335	.002
Rod x roditeljski status	1	3.720	.057

Slika 1. Razlika u učestalosti obavljanja rutinskih poslova s obzirom na rod i roditeljski status

Slika 2. Razlika u učestalosti obavljanja ukupnih poslova s obzirom na rod i roditeljski status

Kako bismo odgovorili na treći problem najprije smo sudionike/ce podijelili prema aritmetičkoj sredini ($M=5.90$) rezultata na skali stavova prema rodnim ulogama. S obzirom da baratamo intervalnom mjernom ljestvicom i dovoljno velikim uzorkom time opravdavamo

upotrebu aritmetičke sredine kao kriterija podjele sudionika/ca u daljnje skupine. Oni su dakle podijeljeni u skupine egalitarnih (rezultat viši od srednje vrijednosti) i tradicionalnih (rezultat niži ili jednak srednjoj vrijednosti) po stavovima prema rodnim ulogama. Također smo ih podijelili na one koji prakticiraju egalitarnije/tradicionalnije ponašanje na području raspodjele rutinskih kućanskih poslova u odnosu na partnera/icu. Obje podjele prikazane su u Tablici 4.

Tradicionalna raspodjela kućanskih poslova znači da je u pravilu žena ta koja obavlja poslove dok je uloga muškarca manje aktivna. Zato smo u skupinu egalitarnih (po ponašanju) smjestili i sudionike/ce koji se po učestalosti obavljanja poslova tek neznatno razlikuju od partnera/ice (razlika iznosi do 0.4 na prosječnom rezultatu učestalosti obavljanja rutinskih poslova). Tako imamo 20 sudionika/ca (10 parova) u skupini egalitarnih po ponašanju gdje je mala razlika u korist muškaraca te 26 sudionika/ca (13 parova) gdje je ta razlika u korist žena. Preostala su samo 2 aberantna para koji odstupaju od predviđenog obrasca (u kojima muškarci rade rutinske poslove znatno češće od partnerica) i koja su izostavljena iz daljnje obrade. Rutinski poslovi su uzeti kao mjera tradicionalnijeg odnosno egalitarnijeg ponašanja jer smo smatrali da je baš kod njih najistaknutija razlika između muškaraca i žena, odnosno najizraženije prikazivanje roda. Sudionike smo podijelili na način da su muškarci koji rjeđe obavljaju rutinske poslove u odnosu na partnerice u kategoriji tradicionalnijih, a oni koji rutinske poslove obavljaju jednako često kao i partnerica (ili nešto češće od njih) u kategoriji egalitarnijih. Obrnuto je kod žena, sudionice koje češće obavljaju rutinske kućanske poslove od svojih partnera su tradicionalnije, a one koje ih obavljaju nešto rjeđe ili jednako u odnosu na partnera su egalitarnije.

Tablica 4
Podjela sudionika po srednjoj vrijednosti na tradicionalne/egalitarne po stavovima prema rodnim ulogama

Zavisna varijabla	Grupe	<i>M</i>	Skupina
Stavovi prema rodnim ulogama	Muškarci	≤ 5.9	<i>Tradicionalni</i>
	Muškarci	> 5.9	<i>Egalitarni</i>
	Žene	≤ 5.9	<i>Tradicionalne</i>
	Žene	> 5.9	<i>Egalitarne</i>
Učestalost obavljanja rutinskih poslova	Muškarci < žene		<i>Tradicionalni</i>
	Muškarci \geq žene		<i>Egalitarni</i>

Tako su sudionici/e svrstani u jednu od 4 kategorija: (1) tradicionalno usklađeni – pokazuju tradicionalan stav prema rodnim ulogama i tradicionalan obrazac sudjelovanja u raspodjeli rutinskih poslova; (2) egalitarno usklađeni – pokazuju egalitaran stav prema rodnim ulogama i egalitaran obrazac sudjelovanja u raspodjeli rutinskih poslova; (3) egalitarno neusklađeni – pokazuju egalitaran stav prema rodnim ulogama i tradicionalan obrazac sudjelovanja u raspodjeli rutinskih poslova; (4) tradicionalno neusklađeni – pokazuju tradicionalan stav prema rodnim ulogama i egalitaran obrazac sudjelovanja u raspodjeli rutinskih poslova.

Nakon što su sudionici/e raspoređeni u gore opisane kategorije provedena su dva hi-kvadrat testa, jedan s rodom, a drugi s roditeljskim statusom kao nezavisnim varijablama. Svi rezultati su prikazani u Tablici 5.

Najprije je proveden hi-kvadrat test s vrstom usklađenosti (tradicionalno/egalitarno usklađeni te tradicionalno/egalitarno neusklađeni) kao zavisnom varijablom i rodom kao nezavisnom varijablom. Rezultati pokazuju da nije prekršena pretpostavka o najmanjoj očekivanoj frekvenciji, koja bi trebala biti minimalno 5 (minimalna očekivana frekvencija iznosi 10). Dobivena je statistički značajna razlika u vrsti usklađenosti s obzirom na rod pri čemu je veličina utjecaja, tj. veza među varijablama ϕ koeficijent = .232 što prema Pallant (2009) predstavlja povezanost srednje jačine.

Tablica 5

Rezultati hi-kvadrat testova za vrstu usklađenosti stava o rodnim ulogama i učestalosti obavljanja rutinskih kućanskih poslova s obzirom na rod i roditeljski status

Nezavisna varijabla	Vrsta usklađenosti stava i rutinskih poslova				Ukupno
	<i>Tradicionalna usklađenost</i>	<i>Egalitarna usklađenost</i>	<i>Egalitarna neusklađenost</i>	<i>Tradicionalna neusklađenost</i>	
Muškarci	39.6% (40)	10.9% (11)	36.6% (37)	12.9% (13)	(101)
Žene	22.8% (23)	16.8% (17)	53.5% (54)	6.9% (7)	(101)
Ukupno	31.2% (63)	13.9% (28)	45% (91)	9.9% (20)	(202)
<i>Hi-kvadrat</i>	$\chi^2 = 10.849, df=3, p<.05$				
Imaju djecu	37.3% (44)	13.6% (16)	44.1% (52)	5.1% (6)	(118)
Nemaju djecu	22.6% (19)	14.3% (12)	46.4% (39)	16.7% (14)	(84)
Ukupno	31.2% (63)	13.9% (28)	45% (91)	9.9% (20)	(202)
<i>Hi-kvadrat</i>	$\chi^2 = 10.113, df=3, p<.05$				

Napomena: brojevi u zagradama predstavljaju ukupne brojeve sudionika/ca u pojedinoj kategoriji.

Otprilike polovica muškaraca (52.5%) pokazala je tradicionalizam u svojim stavovima i približno toliko (50.5%) ih je iskazalo usklađenost stavova prema rodnim ulogama s načinom raspodjele rutinskih kućanskih poslova. Najviše muškaraca (39.6%) je iskazalo tradicionalnu usklađenost svojih stavova i učestalosti obavljanja rutinskih poslova. Nešto manje muškaraca (36.6%) pokazalo se egalitarno neusklađenima, što znači da imaju egalitarne stavove, ali rutinske kućanske poslove raspoređuju na tradicionalan način. Vrlo malo (12.9%) ih je iskazalo tradicionalne stavove uz egalitaran obrazac raspodjele poslova (tradicionalnu neusklađenost), a najmanje muškaraca (10.9%) je pokazalo egalitarne stavove i egalitaran obrazac raspodjele poslova (egalitarnu usklađenost). Suprotno tome, stavovi prema rodnim ulogama žena su uglavnom egalitarni (70.3%) i većina žena (60.4%) pokazala je da njihovo ponašanje nije u skladu s njihovim stavovima o rodnim ulogama. Više od polovice žena (53.5%) iskazalo je da unatoč svojim egalitarnim stavovima o rodnim ulogama i dalje u pravilu češće obavljaju kućanske poslove od svojih partnera, tj. egalitarnu neusklađenost. Njih 22.8% pokazalo je tradicionalnu usklađenost, a manji broj (16.8%) egalitarnu usklađenost. Najmanje žena (6.9%) je pokazalo tradicionalnu neusklađenost. Dakle, 76% i muškaraca i žena se ponaša u skladu s tradicionalnim obrascem, neovisno o svom stavu. Rezultati provedenog hi kvadrat testa u skladu su s očekivanjima.

Nakon toga je proveden hi-kvadrat test s vrstom usklađenosti kao zavisnom varijablom (tradicionalno/egalitarno usklađeni te tradicionalno/egalitarno neusklađeni) i roditeljskim statusom kao nezavisnom varijablom. Rezultati pokazuju da nije prekršena pretpostavka o najmanjoj očekivanoj frekvenciji (minimalna očekivana frekvencija iznosi 8.32). Dobivena je statistički značajna razlika u vrsti usklađenosti s obzirom na roditeljski status pri čemu je veličina utjecaja, tj. veza među varijablama η^2 koeficijent = .224 što predstavlja povezanost srednje jačine (Pallant, 2009). Sudionici/e s djecom najviše iskazuju egalitarnu neusklađenost (44.1%) i tradicionalnu usklađenost (37.3%) što znači da 81.4% sudionika/ca koji imaju djecu rutinske poslove raspoređuju na tradicionalan način. Vrlo malo ih je pokazalo egalitarnu usklađenost (13.6%) i tradicionalnu neusklađenost (5.1%). Kod sudionika/ca bez djece također prevladava tradicionalna raspodjela kućanskih poslova, ali manje nego kod onih s djecom (69%). Najviše ih je egalitarno neusklađenih (46.4%) i tradicionalno usklađenih (22.6%), a najmanje egalitarno usklađenih (13.9%) i tradicionalno neusklađenih (9.9%). Rezultati su djelomično potvrdili treću hipotezu.

Rasprava

U ovom diplomskom radu usmjerili smo se na istraživanje raspodjele kućanskih poslova. Radi se o temi koja je već dosta istraživana u zapadnim zemljama. I na području Hrvatske su provedena istraživanja koja su se bavila raspodjelom kućanskih poslova kao jednim od faktora koji pridonosi ukupnom zadovoljstvu brakom (Bartolac, 2010; Kamenov, Jelić, Tadinac i Hromatko, 2007), doživljajem pravednosti raspodjele kućanskih poslova te zadovoljstvom tom raspodjelom (Bartolac i Kamenov, 2013; Jugović, 2004) kao i s raspodjelom poslova kao primjerom rodne neravnopravnosti koja još uvijek prevladava u našem društvu (Topolčić, 2001; Kamenov i Jugović, 2011). Koliko nam je poznato, istraživanja u Hrvatskoj više su bila usmjerena prema socio-ekonomskoj (Huić, Kamenov i Jelić, 2012), nego prema rodnoj perspektivi. Kao što je već navedeno, smatramo da socio-ekonomska perspektiva tek djelomično, ali ne u potpunosti objašnjava način na koji se kućanski poslovi raspoređuju između partnera. Zbog toga se u ovom istraživanju usmjeravamo na suprotstavljenu perspektivu. Cilj nam je bio ispitati raspodjelu kućanskih poslova kod bračnih parova u Hrvatskoj u okviru rodne perspektive. U sklopu istraživanja smo kao nezavisnu varijablu, uz rod, uveli i varijablu roditeljskog statusa. Potonji je povezan s većim tradicionalizmom u istraživanjima izvan Hrvatske (Usdansky i Parker, 2011). Cilj nam je bio provjeriti postoji li slična povezanost i na hrvatskom uzorku.

Odnosi u hrvatskim obiteljima su, barem u percepciji rodne podjele uloga, manje tradicionalni i neravnopravni kod mlađeg nego kod starijeg stanovništva (Kamenov, 2011). S obzirom da nas je zanimala razlika između sudionika/ca koji imaju djecu i onih koji nemaju djecu naš uzorak čine mlađi bračni parovi do 40 godina. U sklopu prvog problema ispitali smo razlike u stavovima prema rodnim ulogama između muškaraca i žena te sudionika/ca s i bez djece. Dobiveni rezultati pokazali su da sudionici/e u prosjeku doista iskazuju egalitarnije stavove prema rodnim ulogama. To znači da smatraju kako podjela zaduženja i odgovornosti između muškaraca i žena nije toliko rodno specifična, odnosno da se kreće prema jednakosti. Ipak, dobivene su rodne razlike. Žene iskazuju statistički značajno egalitarnije stavove prema rodnim ulogama od muškaraca. Dobiveni rezultat nije iznenađujući s obzirom da egalitarniji stavovi ženama, više nego muškarcima omogućuju manju opterećenost na području obavljanja rodno specifičnih poslova. Također im omogućuju višu razinu ravnopravnosti u odnosu na partnera.

Rezultati su u skladu s nalazima prethodnih istraživanja (Bartolac i sur., 2011; Jugović, 2004; Kokorić, Šimunić i Gregov, 2013). Što se tiče roditeljskog statusa, rezultati nisu pokazali statistički značajnu razliku u stavovima prema rodnim ulogama između sudionika/ca koji imaju djecu i sudionika/ca koji nemaju djecu, kao ni interakciju roda i roditeljskog statusa što je također u skladu s očekivanjima. S obzirom da stav predstavlja trajno vrednovanje i reagiranje prema nekom objektu stava (Petz, 2005), nemamo razloga pretpostaviti da će se on promijeniti nakon što osoba postane roditelj. U literaturi se navodi kako su varijable poput veličine mjesta podrijetla i razina postignutog obrazovanja povezane s egalitarnijim stavovima prema rodnim ulogama u slučaju većeg (urbanog) mjesta podrijetla i više razine obrazovanja te s tradicionalnim stavovima u slučaju manjeg (ruralnog) mjesta podrijetla i niže razine obrazovanja (Kamenov, 2011). Zbog toga smo provjerili jesu li navedene varijable značajne kovarijate na našem uzorku. One se nisu pokazale značajne na temelju čega zaključujemo da postoji rodna razlika u stavovima prema rodnim ulogama čak i kada se kontroliraju podaci o veličini mjesta u kojem su sudionici/e odrasli i razini obrazovanja koju su postigli. Ispitivanje stavova prema rodnim ulogama nužni je korak kojeg smo napravili prije ispitivanja same raspodjele kućanskih poslova. Naime, ukoliko se stavovi podudaraju s ponašanjem tada možemo očekivati da su oni jedan od faktora kojim se može objasniti ponašanje s obzirom da se oni sastoje i od bihevioralne komponente (Petz, 2005). Slijedeći korak bio je ispitati konkretno ponašanje odnosno raspodjelu kućanskih poslova.

Prilikom odgovaranja na drugi problem, kućanske poslove podijelili smo na rutinske i povremene. U skupinu rutinskih poslova smjestili smo one poslove koji su zadovoljili jedan od kriterija: (1) moraju se obavljati često, gotovo svakodnevno (npr. priprema obroka) i (2) moraju se obaviti u određeno vrijeme koje nije u potpunosti pod kontrolom osobe koje ih izvodi (npr. pranje rublja) (Mihić i Filipović, 2012). Obrnuti kriteriji postavljeni su za svrstavanje kućanskih poslova u kategoriju povremenih: (1) ne moraju se obavljati često (npr. kupovina kućanskih aparata) i (2) osoba koja obavlja posao može sama odrediti kada će odraditi taj posao (npr. plaćanje računa) (Mihić i Filipović, 2012). Pokazalo se da žene najčešće peru posuđe i pospremaju po kući, a muškarci najčešće iznose smeće i nabavljaju namirnice. Kada su u pitanju sudionici/e koji imaju djecu, oni najčešće pospremaju po kući i pripremaju obroke jednako kao i sudionici/e koji nemaju djecu. Nadalje, provjerili smo postoje li rodne razlike u učestalosti obavljanja ukupnih te rutinskih i povremenih kućanskih poslova. Pokazalo se da postoje. Žene

češće obavljaju rutinske dok muškarci češće obavljaju povremene kućanske poslove. Dobiveni rezultati su u skladu s našim očekivanjima i drugim istraživanjima kako izvan (Baxter, Hewwit i Haynes, 2008; Bianchi, i sur., 2000; Briggs, 2011; Erickson, 2005; Lachance-Grzela i Bouchard, 2010) tako i unutar područja Hrvatske (Bartolac i Kamenov, 2013; Kamenov i Jugović, 2011; Topolčić, 2001). Područje kućanskih poslova na bihevioralnom planu je i dalje ženska domena kojoj muškarci doprinose, ali ne dovoljno da bi se raspodjela kućanskih poslova mogla smatrati ravnopravnom. Prema Mihić i Filipović (2012) povremeni poslovi su manje stresni i zahtijevaju manji napor prilikom obavljanja u odnosu na rutinske. To je logično s obzirom da se obavljaju puno rjeđe od rutinskih. Također, u povremene poslove se ubrajaju poslovi tehničke prirode koji se tradicionalno smatraju „muškima“, poput brige o automobilu, obavljanja sitnih popravaka po kući pa i briga o financijama u obliku izrade budžeta ili plaćanja računa za koje je Bartolac (2010) već pokazala da je posao kojeg češće obavljaju muškarci. Rutinskih poslova ima više, a uglavnom ih je potrebno obavljati svakodnevno kako bi obitelj mogla normalno funkcionirati. To su poslovi koje drugi ukućani često ne primjećuju i njihovo obavljanje ne donosi zadovoljstvo osobi koja ih obavlja, a tradicionalno ih obavljaju žene (Mihić i Filipović, 2012). Iako postoje navodi kako je uključivanje žena u ulogu drugog hranitelja obitelji dovelo do nešto ravnopravnije podjele moći među partnerima (npr. Bartolac i Kamenov, 2013) naši rezultati se slažu s drugim istraživanjima (Briggs, 2011; Kamenov i Jugović, 2011) prema kojima muškarci i žene kućanske poslove raspoređuju na tradicionalan način čak i kada se radi o dvohraniteljskim obiteljima s obzirom da je u našem uzorku većina žena (71.7%) zaposlena.

Rodna perspektiva predviđa upravo takvo ponašanje jer se temelji na premisi da je raspodjela kućanskih poslova pod utjecajem rodno specifičnih normi. Pretpostavka je da se sudjelovanje u kućanskim poslovima koji su rodno određeni kao „ženski“ zapravo prelazi rodni prag i upravo to sprječava muškarce da više sudjeluju u, tzv. "ženskim" poslovima (Twiggs, McQuillan i Marx Feree, 1999). U hrvatskom društvu još uvijek prevladavaju tradicionalne norme vezane uz rodne uloge (Leinert Novosel, 1999; prema Topolčić, 2001) iako se ono nalazi u svojevrsnoj tranziciji prema egalitarizmu (Križanec, 2008) pa možemo pretpostaviti da su one povezane s načinom na koji se raspoređuju kućanski poslovi. Spomenuta tranzicija prema egalitarizmu očituje se na razini stavova koje smo provjerili u sklopu prvog problema. Pretpostavka teorije prikazivanja roda (West i Zimmerman, 1987; prema Usdansky i Parker, 2011) jest da su norme vezane uz rodne uloge u tradicionalnijim društvima dovoljno jake da

prisile osobe da se ponašaju u skladu s njima čak i kada se ponašanje razlikuje od vlastitog stava. Upravo takvi rezultati su dobiveni u ovom istraživanju zbog čega smatramo da je raspodjela kućanskih poslova kod mlađih bračnih parova u Hrvatskoj pod utjecajem tradicionalnih normi i služi za „prikazivanje roda“.

Alternativno objašnjenje nudi socio-ekonomska paradigma koja raspodjelu kućanskih poslova objašnjava povoljnijim ekonomskim položajem muškaraca koji imaju više resursa, što im omogućuje znatno manje sudjelovanje u kućanskim poslovima (Briggs, 2011). Naš uzorak čine većinom zaposleni sudionici/e, s time da je više zaposlenih muškaraca (92.6%) nego žena (71.1%) što može biti argument za socio-ekonomsko objašnjenje rodni razlika u raspodjeli kućanskih poslova. Zbog toga smo radi kontrole uveli varijable radnog statusa i broja sati provedenih u plaćenom radu kao kovarijate. One se nisu se pokazale značajne što nam pokazuje da dobiveni rezultati vrijede i kada kontroliramo radni status te broj sati provedenih u plaćenom radu. Zaključujemo da razlika u broju zaposlenih muškaraca i žena nije dovoljno velika da bismo njome objasnili razliku u učestalosti obavljanja kućanskih poslova. Također, socio-ekonomska perspektiva objašnjava raspodjelu kućanskih poslova pomoću relativnih resursa, a s obzirom da nismo imali dostupne podatke o relativnim resursima, odnosno razini zarade sudionika/ca u odnosu na partnera/icu nismo mogli provjeriti povezanost relativnih resursa s učestalošću obavljanja kućanskih poslova. To je svakako jedan od prijedloga za buduća istraživanja.

Osim rodni razlika u učestalosti obavljanja kućanskih poslova, zanimalo nas je postoji li i razlika s obzirom na roditeljski status. Koliko nam je poznato takvo istraživanje dosad nije provedeno na području Hrvatske. Rezultati su pokazali da žene obavljaju više rutinskih poslova od muškaraca, s time da se rodni jaz povećava kada su prisutna djeca. Dakle, žene koje imaju djecu rade više kućanskih poslova od žena koje nemaju djecu kao i od muškaraca neovisno imaju li oni djecu ili ne. Za povremene poslove nije dobivena značajna razlika. Očekivali smo da će muškarci koji imaju djecu nešto češće obavljati rutinske poslove od onih koji ih nemaju s obzirom da se dolaskom djece povećava razina rutinskih poslova koje je potrebno obaviti. Pokazalo se da kod muškaraca roditeljstvo nije značajno povezano s razinom kućanskih poslova koje oni obavljaju. Ipak, dobivena interakcija između roda i roditeljskog statusa kod ukupnih kućanskih poslova je granična i ukazuje na trend u kojem žene nakon što postanu majke preuzimaju veći teret kućanskih poslova od muškaraca. Rezultati istraživanja provedenih izvan Hrvatske konzistentni su s dobivenim rezultatima i ukazuju na tradicionalizam u raspodjeli

kućanskih poslova (Baxter, Hewwit i Haynes, 2008; Briggs, 2011). Tradicionalno je pojam „dobrog majčinstva“ povezan s brigom o kućanstvu dok je očinstvo povezano s mogućnošću financijske skrbi za obitelj (Baxter, Hewwit i Haynes, 2008). Naši rezultati su pokazali kako su majke najviše opterećene kućanskim poslovima pošto one češće obavljaju rutinske poslove u odnosu na sve preostale skupine sudionika/ca. S druge strane, kod očeva se učestalost obavljanja kućanskih poslova ne povećava. Dobiveni nalaz također možemo objasniti unutar dviju paradigmi. Socio-ekonomska perspektiva predviđa da žene rade više kućanskih poslova nakon što postanu majke jer se tada povlače s tržišta rada i posljedično imaju manje resursa u odnosu na partnera što vodi do povećanja sudjelovanja u kućanskim poslovima (Briggs, 2011). Već smo spomenuli kako bi nam trebao podatak o relativnoj zaradi supružnika kako bismo to provjerili. Kada govorimo o roditeljima, korisna informacija bi bila i je li žena na rodiljnom dopustu pa ima više vremena od partnera za obavljanje kućanskih poslova. Nažalost nemamo niti jedan od navedenih podataka zbog čega se ponovno okrećemo rodnoj perspektivi. Rodna perspektiva pretpostavlja da društvene norme vezane uz majčinstvo zahtijevaju od žene da bude ta koja će više brinuti o kućanstvu. Smatramo da tradicionalne norme vrše pritisak na majke da na sebe preuzmu više rutinskih poslova i na taj način održe pozitivnu sliku sebe kao dobre majke te istovremeno „prikazuju rod“. Isto se može reći i za muškarce koji u tradicionalnom smislu ne bi trebali brinuti za kućanstvo već privređivati za obitelj. S obzirom da smo pokazali da muškarci ne prilagođavaju vlastito sudjelovanje u kućanskim poslovima povećanim zahtjevima roditeljstva, smatramo da i oni time zapravo „prikazuju rod“.

Naposljetku, u sklopu trećeg problema željeli smo provjeriti usklađenost stavova prema rodnim ulogama i učestalosti obavljanja rutinskih kućanskih poslova. Zanimalo nas je postoji li razlika s obzirom na rod i roditeljski status. Pokazalo se da sudionici/e na razini stavova zagovaraju egalitarizam dok na razini konkretnog ponašanja, u ovom slučaju raspodjele rutinskih poslova, ipak prevladava tradicionalizam. Rezultati pokazuju da su muškarci u većoj mjeri uskladili sudjelovanje u rutinskim poslovima sa svojim stavovima o rodnim ulogama nego žene i to u tradicionalnom smjeru. S druge strane, kod većine žena stavovi i sudjelovanje u rutinskim poslovima nisu usklađeni. Najviše žena je pokazalo egalitarnu neusklađenost pri čemu one tradicionalno češće obavljaju rutinske poslove od svojih partnera unatoč vlastitim egalitarnim stavovima. Također, većem je broju žena nego muškaraca uspjelo pomiriti vlastite egalitarne

stavove sa sudjelovanjem u rutinskim poslovima, tj. pokazati egalitarnu usklađenost. Dobiveni rezultati u skladu su s drugim istraživanjima koja su proučavala diskrepanciju idealnih i ostvarenih rodni uloga (Bartolac i sur., 2011; Jugović, 2004). Naši rezultati su nešto konkretniji i pokazuju kako mlađi bračni parovi raspoređuju rutinske poslove na tradicionalan način unatoč egalitarizmu kojeg zagovaraju na razini stava. Kod sudionika/ca bez djece je neočekivano u većoj mjeri dobivena neusklađenost stava i sudjelovanja u rutinskim poslovima nego kod sudionika/ca s djecom. U njihovoj skupini se suprotno očekivanjima pojavio nešto veći broj tradicionalno neusklađenih pojedinaca koji unatoč vlastitom tradicionalnom stavu prema rodnim ulogama raspoređuju rutinske poslove na egalitaran način. Radi se o kategoriji tradicionalno neusklađenih kod koje intuitivno ne bismo očekivali sudionike/ce. Međutim, u današnje vrijeme kada prevladavaju obitelji dvostrukih hranitelja, muškarci nisu uvijek u mogućnosti tradicionalno izbjegavati kućanske poslove. U situacijama kada je žena zaposlena, a njen partner nije ili žena provodi više vremena u plaćenom radu od partnera situacija zahtijeva da se određeni poslovi poput pripreme obroka, pospremanja i pranja posuđa odrade unatoč tradicionalnijim nazorima žene i/ili muškarca. Kao i očekivano, više je tradicionalno usklađenih sudionika/ca s djecom i egalitarno usklađenih sudionika bez djece. S obzirom na pritisak normi prema tradicionalizmu ne začuđuje nalaz da su osobe koje su uskladile svoje egalitarne stavove s egalitarnim obrascem raspodjele rutinskih poslova u manjini. Dobivenim rezultatima djelomično smo potvrdili treću hipotezu.

Smatramo da naši rezultati pokazuju da je raspodjela rutinskih poslova kod mlađih bračnih parova u Hrvatskoj pod tradicionalnim utjecajem. Zbog toga su uglavnom tradicionalni pojedinci u mogućnosti uskladiti svoje sudjelovanje u rutinskim poslovima sa stavovima koje imaju. Kod većine ostalih dolazi do neusklađenosti stava i ponašanja. Vjerujemo da je opisana neusklađenost stava i ponašanja povezana s „prikazivanjem roda“ kako bi sudionici/e sačuvali vlastitu sliku femininosti i maskuliniteta te s njima povezanu sliku pozitivnog majčinstva i očinstva. S obzirom da tranzicija u roditeljstvo predstavlja dodatno opterećenje za bračni par te je negativno povezana sa zadovoljstvom brakom (Briggs, 2011; Obradović i Čudina-Obradović, 2006) potrebno je dobro istražiti sve aspekte bračnog života koji su podložni promjeni kada par dobije dijete. Smatramo da je raspodjela kućanskih poslova svakako jedan od njih. Radi se o zadacima koji se nužno moraju obaviti kako bi obiteljska zajednica mogla funkcionirati, a čije obavljanje često predstavlja neugodu. Kao takvi negativno su povezani s bračnim zadovoljstvom

(Mihić i Filipović, 2012). Naše istraživanje pokazalo je kako je raspodjela kućanskih poslova organizirana na način koji je u neskladu sa stavovima sudionika/ca. Pokazalo se da su žene više opterećene kućanskim poslovima, a to opterećenje je veće kod žena koje imaju djecu. Smatramo da navedeni rezultati istraživanja mogu poslužiti u informiranju osoba koji žele ući u brak i/ili zasnovati obitelj te im pomoći da se što bolje pripreme na potencijalne teškoće u raspodjeli svakodnevnih zaduženja. Također, željeli bismo osvijestiti kako postojeća organizacija posla unutar obitelji predstavlja dodatno opterećenje za žene, pogotovo one koje su majke. Ona je možda u skladu s prevladavajućim normama, ali ne i stavovima koje sudionici/e imaju te kao takva može rezultirati posljedicama nepovoljnima za bračnu kvalitetu. Istraživanja poput našega, koja otkrivaju bračne procese i načine na koji oni djeluju, omogućavaju izradu adekvatnih intervencija koje mogu poboljšati kvalitetu bračnog života.

Metodološka ograničenja istraživanja

Provedeno istraživanje ima nekoliko metodoloških ograničenja. Uzorak u istraživanju je prigodan, sudionici/e su u većoj mjeri zaposleni, a među njima je i nešto veći broj visoko obrazovanih osoba. Također, u ovakvim istraživanjima najčešće sudjeluju sretni parovi što zajedno s navedenim faktorima ponešto ograničava mogućnost generalizacije. Buduća istraživanja svakako bi se trebala provoditi na reprezentativnijem uzorku. Iduće ograničenje odnosi se na podjelu sudionika/ca po stavu na egalitarne i tradicionalne. Svjesni smo da je podjela po srednjoj vrijednosti umjetna s obzirom da sudionici/e u prosjeku izražavaju stavove u smjeru egalitarizma. Odlučili smo se na tu podjelu jer ona ipak pruža određenu mogućnost razlikovanja sudionika/ca s obzirom na egalitarnost stava. Nadalje, podaci su prikupljeni na način da su sudionici/e davali vlastite procjene o učestalosti obavljanja kućanskih poslova. Samoiskazi su ponekad problematični jer postoji mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora i kod njih smo prisiljeni osloniti se na subjektivnu procjenu sudionika/ca. Neki autori (Twiggs, McQuillan i Marx Feree, 1999) tvrde kako se točnije procjene učestalosti obavljanja kućanskih poslova dobivaju metodom dnevnika, a ne putem upitnika. Radi se o načinu prikupljanja podataka u kojem sudionici/e bilježe koje su poslove radili u određenom danu ili tjednu i koliko im je vremena trebalo za to. Problem je što to nije ekonomično i predstavlja napor sudionicima. U ovom istraživanju nije korištena mjera koliko često partneri kućanske poslove obavljaju zajedno što također ograničava mogućnost generalizacije rezultata. Posljednje ograničenje odnosi se na

interpretaciju rezultata u okviru rodne perspektive. Svjesni smo da ne postoji kvantificirana mjera (tradicionalnih) normi koje prevladavaju u nekom društvu i njihovog utjecaja na pojedinca. Također „prikazivanje roda“ nije varijabla koju možemo kvantificirati i izmjeriti. To otežava interpretaciju jer ju čini naizgled intuitivnom. Podsjećamo kako se ipak radi o često istraživanoj teoriji za koju smatramo da dobro objašnjava raspodjelu kućanskih poslova. Smatramo da bi bilo dobro provesti istraživanje kućanskih poslova i u okviru modela ulaganja, odnosno testirati je li učestalost obavljanja kućanskih poslova povezana s razinom relativnih resursa. Vjerujemo da se kombinacijom navedenih perspektiva može puno bolje objasniti raspodjela kućanskih poslova nego samo jednom od njih.

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati kakvi su stavovi prema rodnim ulogama te raspodjela kućanskih poslova kod mlađeg uzorka sudionika/ca (do 40 godina) u Hrvatskoj. Rezultati su pokazali da žene imaju egalitarnije stavove prema rodnim ulogama od muškaraca, dok se sudionici/e s djecom i bez djece ne razlikuju u iskazanim rodnim stavovima. Također, žene češće obavljaju kućanske poslove od muškaraca. One češće obavljaju rutinske poslove dok muškarci češće obavljaju povremene poslove. Značajnom se pokazala i interakcija roda i roditeljskog statusa, ali samo kod rutinskih poslova dok je na razini ukupnih kućanskih poslova pronađen sličan trend. Žene koje imaju djecu češće obavljaju rutinske poslove od žena koje nemaju djece te muškaraca. Kod povremenih poslova nije pronađena značajna razlika s obzirom na roditeljski status niti interakcija roda i roditeljskog statusa. Rezultati su uglavnom potvrdili postavljene hipoteze. Kod ispitivanja (ne)usklađenosti stavova prema rodnim ulogama i učestalosti obavljanja rutinskih poslova dobiveno je da više žena nego muškaraca pokazuje nesklad stavova i sudjelovanja u rutinskim poslovima. One su u većoj mjeri egalitarno neusklađene dok su muškarci u većoj mjeri tradicionalno usklađeni. Više je sudionika/ca s djecom u odnosu na one bez djece pokazalo usklađenost stavova i sudjelovanja u rutinskim poslovima. Oni su u većoj mjeri tradicionalno usklađeni dok su sudionici/e bez djece u većoj mjeri pokazali egalitarnu usklađenost stavova i sudjelovanja u rutinskim poslovima. Zaključno, rezultati pokazuju kako je raspodjela kućanskih poslova kod sudionika/ca u velikoj mjeri rodno određena, što je izraženije kod sudionika/ca s djecom.

Literatura

- Akrap, A. i Živić, D. (2001). Demografske odrednice i obilježja obiteljske strukture stanovništva Hrvatske. *Društvena istraživanja*, 54, 621 – 654.
- Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
- Bartolac, A. (2010). *Rodne uloge, percepcija pravednosti i zadovoljstvo u vezi*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Bartolac, A. i Kamenov, Ž. (2013). Percipirana raspodjela obiteljskih obveza među partnerima i doživljaj pravednosti u vezi. *Sociologija i prostor*, 51 (1), 67-90.
- Bartolac, A., Kamenov, Ž. i Petrak, O. (2011). Rodne razlike u obiteljskim ulogama, zadovoljstvu i doživljaju pravednosti s obzirom na tradicionalnost stava. *Revija za socijalnu politiku*, 18, 175-194.
- Baxter, J., Hewitt, B. i Haynes, M. (2008). Life Course Transitions and Housework: Marriage, Parenthood, and Time on Housework. *Journal of Marriage and Family*, 70, 259-272.
- Bianchi, S. M., Milkie, M. A., Sayer, L. C. i Robinson, J. P. (2000). 'Is anyone doing the housework? Trends in the Gender Division of Household Labor'. *Social Forces*, 79, 191-228.
- Briggs, M. W. (2011). *Doing marriage and parenthood: The division of household labour across two life course events*. Master's Thesis. University of Helsinki: Faculty of Social Sciences.
- Cunningham, M. (2007). Household Labor Over the Life Course: Evidence From a 31-Year Panel Study. *Journal of Family Issues*, 28(3), 422-444.
- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2000). Obitelj i zaposlenost izvan kuće: Međusobno ometanje i/ili pomaganje. *Revija za socijalnu politiku*, 2, 131-162.
- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Diefenbach, H. (2002). Gender Ideologies, Relative Resources, and the Division of Housework in Intimate Relationships: A Test of Hyman Rodman's Theory of Resources in Cultural Context. *International Journal of Comparative Sociology*, 43 (1), 45-64.
- Državni zavod za statistiku (2013). *Žene i muškarci u Hrvatskoj*. Zagreb.
- Erickson, R. J. (2005). Why Emotion Work Matters: Seks, Gender, and the Division of Household Labor. *Journal of Marriage and Family*, 67, 337–351.

- Himsel, A. J. i Goldberg, W. A. (2003). Social Comparisons and Satisfaction with the Division of Housework: Implications for Men's and Women's Role Strain. *Journal of family issues*, 24 (7), 843-866.
- Huić, A., Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2012). Does Equity in Ways of Showing Love Matter for Marital Satisfaction. *Primijenjena psihologija*, 5 (3), 209-239.
- Jugović, I. (2004). *Zadovoljstvo rodnim ulogama*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Kamenov, Ž. (2011). Stavovi, predrasude i uvjerenja o uzrocima rodne diskriminacije. U Kamenov, Ž. i Galić, B. (ur.), *Rodna ravnopravnost i diskriminacija u Hrvatskoj: istraživanje "Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj" (str. 92-111)*. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske.
- Kamenov, Ž., Huić, A. i Jugović, I. (2011). Uloga iskustva rodno neravnopravnog tretmana u obitelji u percepciji, stavovima i sklonosti rodnoj diskriminaciji. *Revija socijalne politike*, 18 (2), 195-215.
- Kamenov, Ž., Jelić, M. i Jugović, I. (2009). Skala stavova prema rodnim ulogama - ATGR. Neobjavljeni rad.
- Kamenov, Ž., Jelić, M., Tadinac, M. i Hromatko, I. (2007). Quality and Stability of the Relationship as a Function of Distribution of Housework, Financial Investments, and Decision Making between Partners. In V. Čubela-Adorić (Ed.), *15th Psychology Days in Zadar: Book of Selected Proceedings* (pp. 133-151). Zadar: University of Zadar.
- Kamenov, Ž. i Jugović, I. (2011). Percepcija, iskustvo i stavovi o rodnoj (ne)ravnopravnosti u obitelji. U Kamenov, Ž. i Galić, B. (ur.), *Rodna ravnopravnost i diskriminacija u Hrvatskoj: istraživanje "Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj" (str. 120-142)*. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske.
- Kan, M. Y. (2008). Does Gender Trump Money? Housework Hours of Husbands and Wives in Britain. *Work, employment and society*, 22 (1), 45-66.
- Kokorić, M., Šimunić, A. i Gregov, Lj. (2013). Stav o bračnim ulogama i percepcija obiteljskih odnosa kod zaposlenih supružnika. *Revija socijalne politike*, 21 (1), 1-17.
- Križanec, T. (2008). Povezanost nacionalnog identiteta i dimenzija alocentrizma/idiocentrizma. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Lachance-Grzela, M. i Bouchard, G. (2010). Why Do Women Do the Lion's Share of Housework? A Decade of Research. *Sex Roles*, 63, 767-780.
- Mihić, V., Mihić, I., Kamenov, Ž., Jelić, M. i Huić, A. (2013). Podjela posla u kući kod bračnih partnera iz Srbije i Hrvatske – generacijske i rodne razlike. U Jerković, I. i Kamenov, Ž.

(ur.). *Vrednosti. stavovi i uloge – transgeneracijska perspektiva*. Novi Sad: Filozofski fakultet Novi Sad.

Mihić, V. i Filipović, B. (2012). Povezanost podele posla i stava prema rodnim ulogama sa zadovoljstvom brakom zaposlenih supružnika. *Primenjena psihologija*, 5 (3), 295-311.

Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (2001). Broj djece u obitelji i spol bračnog partnera kao prediktori bračne kvalitete. *Društvena istraživanja*, 10, 709 – 730.

Pallant, J. (2009). *SPSS: Priručnik za preživljavanje*. Beograd: Mikro knjiga

Petz, B. (2005). *Psihologijski rječnik*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Petz, B. (2002). *Osnovne statističke metode za nematematičare*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Ruppanner, L. (2012). Housework Conflict and Divorce: A Multi-level Analysis. *Work, employment and society*, 26(4), 638–656.

Sanchez, L. i Thomson, E. (1997). Becoming Mothers and Fathers: Parenthood, Gender, and the Division of Labor. *Gender and Society*, 11, 747-772.

Topolčić, D. (2001). Muškarci to ne rade: Rodno segregirana podjela rada u obitelji. *Društvena istraživanja*, 10 (4-5), 767-789.

Twiggs, J. E., McQuillan, J. i Marx Feree, M. (1999). Meaning and Measurement: Reconceptualizing Measures of the Division of Household Labor. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 712–724.

Usdansky, M. L. i Parker, W. M. (2011). How Money Matters: College, Motherhood, Earnings, and Wives' Housework. *Journal of Family Issues*, 32 (11), 1449- 1473.

Walters, P. i Whitehouse, G. (2012). A Limit to Reflexivity: The Challenge for Working Women of Negotiating Sharing of Household Labor. *Journal of Family Issues*, 33(8), 1117–1139.

Wendorf, C. A., Lucas T., Imamoglu, E. O., Weisfeld, C. C. i Weisfeld, G. E. (2011). Marital Satisfaction Across Three Cultures: Does the Number of Children Have an Impact After Accounting for Other Marital Demographics? *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42 (3), 340–354.

Prilog 1.

Demografske karakteristike uzorka

		Muškarci (<i>N</i> =107)	Žene (<i>N</i> =107)
Dob (<i>M</i> i <i>SD</i>)		30.55 (4.33)	28.73 (4.22)
Roditeljski status (%)	Imaju djecu	58.9 (<i>N</i> =63)	58.9 (<i>N</i> =63)
	Nemaju djecu	41.1 (<i>N</i> =44)	41.1 (<i>N</i> =44)
Dob djece (<i>M</i> i <i>SD</i>)	Dob 1. djeteta	4.43 (3.56)	4.29 (3.71)
	Dob 2. djeteta	3.79 (3.22)	3.70 (2.87)
Trajanje braka – u mjesecima (<i>M</i> i <i>SD</i>)		55.83 (47.81)	58.78 (59)
Postignuto obrazovanje (%)	Osnovna škola	3.7	0.9
	Srednja škola	56.10	46.7
	Viša škola	14	15
	Fakultet	19.6	29.9
	Poslijediplomski	6.50	7.5
Status zaposlenosti (%)	Zaposlen/a	92.6	71.1
	Domaćica	-	4.7
	Nezaposlen/a	3.7	12.1
	Umirovljenik/ca	0.9	9.3
	Student/ica	2.8	2.8

Prilog 2.

Rezultati hi-kvadrat testova za status zaposlenosti s obzirom na rod i roditeljski status

Nezavisna varijabla	Status zaposlenosti		Ukupno
	<i>Zaposleni</i>	<i>Nezaposleni</i>	
Muškarci	92.5%(99)	7.5%(8)	(107)
Žene	71%(76)	29. % (31)	(107)
Ukupno	81.8% (175)	18.2% (39)	(214)
<i>Hi-kvadrat</i>	$\chi^2 = 16.587, df=1, p<.001^*$		
Imaju djecu	81.6%(102)	18.4%(23)	(125)
Nemaju djecu	81.8%(72)	18.2% (16)	(88)
Ukupno	81.8% (175)	18.2% (39)	(214)
<i>Hi-kvadrat</i>	$\chi^2 = 0.226, df=1 p>.05$		

Napomena: brojevi u zagradama predstavljaju ukupne brojeve sudionika/ca u pojedinoj kategoriji.

Prilog 3.

Deskriptivna statistika za skalu stavova prema rodnim ulogama

	Rod		Roditeljski status	
	Žene <i>M (SD)</i>	Muškarci <i>M (SD)</i>	Imaju djecu <i>M (SD)</i>	Nemaju djecu <i>M (SD)</i>
Stav prema rodnim ulogama	6.21 (0.87)	5.60 (1.10)	5.86 (1.12)	5.95 (0.89)